

1935's BEDSTE BØGER

AF JØRN RUBOW

Museumsinspektør Jørn Rubow anmelder ud fra »en mangeaarig virksomhed som boglæser« udstillingen af de »bedste bøger fra 1935« og berører efter gennemgangen af de enkelte landes repræsentation det endnu ikke helt afklarede spørgsmaal om principperne for udvælgelsen: standardvare ctr. luksusudgaver.

Naar jeg overhovedet vover mig i Lag med at skrive om 1935's bedste Bøger, er det i Tillid til at ogsaa en mangeaarig Virksomhed som Boglæser kan give Ens Betragtninger i det mindste nogen Interesse, baade for ligestillede og for Fagfolk.

Alligevel har jeg følt mig noget ilde berørt af Situationen og har derfor søgt Beløring i to engelske Bøger, som jeg tilfældigvis saa omtalt i det udmærkede Blad *The Times Literary Supplement*.

Den ene er Stanley Morison: *First principles of typography*, den anden *An Essay on typography* af Eric Gill. Begge er Udgaver fra 1936 af 5—6 Aar gamle Afhandlinger og altsaa ikke helt moderne, men det, at de er fundet værdige til et Optryk, viser dog, at de har bevaret deres Aktualitet.

Strax man blader i dem bliver man klar over Synspunkternes Forskellighed. Eric Gill er aabenbart et filosofisk Gemyt af William Morris' Skole, der betragter Typografien som et Haandværk eller snarere en Kunststart. Han tager strax fat paa den gamle Konflikt mellem Haanden og Maskinen og skønt han søger at skifte Sol og Vind lige, er der ingen Tvivl om, hvor hans Sympati ligger, allerede Satsbilledet med de uregelmæssige Linieudgange er et Symbol herpaa.

Morison derimod er Rationalist af Overbevisning, men alligevel et stort Stykke af en Æstetiker, blot véd han altid meget behændigt at skjule sin Æstetik bag vel gennemførte Ræsonnementer. Skønt Gill's Afhandling for saa vidt er den interessanteste, fordi den paa forbavsende lille Plads diskuterer næsten alle Typografiens mange Sider, saa er Morisons endnu mindre Bog bedre at støtte sig til ved Bedømmelsen af de bedste Bøger, fordi den er skrevet af en Realist, hvis Maal det er at faa det bedst mulige ud af den forhaandenværende Situation.

Efteraarets Udstilling i Kunstindustrimuseet viste os først 50 engelske Bøger udvalgt af *The First Edition Club's* Komité. I Forordet til det ledsagende Katalog gør A. J. A. Symons Rede for Prin-

cipperne for Udvælgelsen, der i Hovedsagen gaar ud paa at bringe Standard-Udgaver og Luxus-Udgaver paa lige Fod. Det mest forbavsende ved engelsk Bogvæsen er dog alligevel den almindelige Bogs høje Niveau — i Virkeligheden finder man sjældent noget indenfor denne Kategori, som ikke er præget af Fornuft og Hensyn til, at en Bog er noget, der først og fremmest er beregnet til at læses uden Anstrengelse, og uden at man kommer til at tænke paa Bogtrykkeren og hans Arbejde. Spørger man nu Morison om hans Syn herpaa, faar man at vide, at netop saadan skal det være; Gill derimod mener, at det ikke er nok, en saa ydmyg Stilling er ikke tilfredsstillende for Bogtrykkeren, der har Krav paa at faa Afløb for sin skabende Kraft og paa at faa Lov til at vise sin Individualitet. For at skabe en Mulighed for dette (og af en Del andre Grunde) har man forsøgt sig med kostbare Bibliofiludgaver uden at Resultatet er blevet overvældende, men naturligvis er det rigtigt, at der er visse Omraader, hvor det artistiske Arbejde og Haandsatsen kan faa Lov til at existere, selvom det er ubemærket af Læseverdenen i Almindelighed. Et særlig pragtfuldt Exempel paa det extraordinære Bogarbejde var den store *Lectern Bible* til £ 50 sat i *Monotype Centaur*, medens den almindelige lille Bog, der falder godt i Haanden og er nogenlunde overkommelig i Pris (5 s.) maaske havde sin fineste Repræsentant i *John Eglinton: Irish literary portraits*, ogsaa i *Monotype Centaur*. At Englænderne ogsaa mestrer Bogarbejde udenfor det litterære, saa man af *The theory of atomic spectra*, af E. U. Condon & G. H. Shortley, der var et Mønster paa et videnskabeligt Værk. Mere pretencios var A. L. Simons, *A dictionary of Wine*, men indenfor sin lidt snobbete Genre var den alligevel et probert Arbejde.

De amerikanske Bøger virkede som raffinerede Afarter af de engelske. De fleste var Luxus-Udgaver og præget af en Blanding af Purisme og Krukkeri. De forekom strax tiltalende, men vandt ikke ved

nærmere Bekendtskab. Man forstaar, at C. P. Rolling er lidt forbeholden i sit Forord til Kataloget, der i sig selv har noget af det fordringsfulde, der forbundet med Usikkerhed giver saa ubehagelige Resultater. Imidlertid faar man et Indtryk af den amerikanske Tekniks høje Standard, saa man har jo Lov til at haabe, at de mange Experimenteer maa føre til noget godt engang. Kataloget er en hel Revy over Titelblade — man føler Trang til at opfatte det som Vidnesbyrd om, at det er paa dette Felt, der er blevet arbejdet mest, men til Gengæld med mindst Held, saaledes at de billigste Bøger har den fornuftigste Titeloopsætning.

Svenskernes Bøger virker paa en Dansker som noget forbavsende fremmedartet, men tillige respektindgydende. Det er vistnok svært at finde en grim svensk Bog, alting er dygtigt gjort, og hele Produktionen har „Ansigt“ i næsten højere Grad end nogen anden Nations. Alligevel savner man et eller andet, og jeg tror, det er Ydmyghed hos Bogtrykkeren. Han er lidt for tilbøjelig til at føle sig som en suveræn Kunstner i Stedet for Læserens Tjener. Man mærker maaske, at jeg tager Morison i Haanden igen. (Denne lille Bog er forresten en meget fin, lidt bleg, Tryksag — og amerikansk Arbejde.)

I forrige Hefte af Bogvennen skrev Anders Billow en usædvanligt rammende Anmeldelse af det danske Bogarbejde, der tillige havde stor Interesse ved at vise de Synspunkter, der er bestemmende for en toneangivende svensk Bogkunstner. Det er karakteristisk, at Billow strax slaar ned paa Steen Eiler Rasmussens Billedbog fra en Kinarejse, fordi han der finder den faste Haand og den Enhed, han forlanger. Man kan unægtelig heller ikke forlange mere Enhed, naar man har Forfatter, Illustrator og Tilrettelægger af Tryk og Bind i een og samme Mand, tilmed naar det drejer sig om en saa stærkt personligt præget Ting som Dagbogsoptegnelser. Denne Bog er imidlertid af den Art, man gerne vil eje, selvom Indholdet i og for sig skulde være En ligegyldigt, men hermed er vi efter min Mening ved at komme i en betænkelig Nærhed af Paradoxet: Bogen for Bogkunstens Skyld, og det er det, jeg har Svenskerne mistænkt for at have Tendens til at nærme sig. Hvor besynderligt det end lyder, saa synes der i den svenske Konsekvens, den ud-

prægede artistiske Indstilling og den fremragende Dygtighed, ikke mindst i Reproduktionsteknikken, at ligge en Fare. Forfatteren har for svært ved at hævde sig i saa bemærkelsesværdige Omgivelser.

Jeg kan ikke, som Anders Billow gjorde det med de danske Bøger, give en detailleret Gennemgang af den øvrige Udstilling, dertil er mit Fagkendskab alt for ringe, og derfor maa jeg tage Forbehold overfor Arbejder, som muligt laa udenfor den ovenfor kommenterede Hovedtendens.

De norske Bøger var som Helhed af et helt andet og langt beskednere Præg. Det maa nu strax bemærkes, at Udvalget var mere demokratisk end noget andet Lands, idet kun Standardproduktionen var taget i Betragtning. Det Princip forekommer mig i og for sig sundt. De straalende Luxusbøger har ikke nogen nævneværdig Betydning for Dagliglivet, ofte ikke engang som Forbilleder, fordi de ligger i et teknisk Plan som den billige, almindelige Bog, der bare skal læses, aldrig kan nærme sig. Selv med dette rimelige Forbehold in mente synes de norske Bøger at staa svagt, hvis det ikke er Udvalgelseskomiteen, der maa bære Ansvaret, hvad jeg ikke tror. Det er som om Interessen for det formelle endnu kun er i sin Vorden, ligesom det er Tilfældet her i Landet. I det hele taget tror jeg dog, at det norske Udvalgelsesprincip vilde give nedslaaende Resultater alle Vegne, undtagen i England og til Dels i Frankrig. Det maa i vore Dage være en Hovedopgave for Boghaandværket at levere en kurant Vare i anstændig, uanstrengt Udførelse til den billigst mulige Pris. Det bibliofile bliver alt for nemt en tvivlsom Genre, der i bedste Fald faar sin Berettigelse ved at give Afløb for kunstneriske og tekniske Præstationer, der maaske senere kan populariseres. Muligt er det dog, at der gennem de offentlige Biblioteker kan skabes en Basis for de kostbart udstyrede Bøger, og at de paa den Maade kan miste det eksklusive Præg, som er i Strid med Bogens Væsen. — Man har jo Lov at haabe.

Man maa ogsaa haabe, at disse Udstillinger maa blive en fast Institution, baade fordi jeg tror, de maa virke gensidigt belærende, og fordi Ikke-Fagmanden faar Lejlighed til at stifte Bekendtskab med de fremmede Idealer.